

Kodukoha ajaloo atlase koostamine

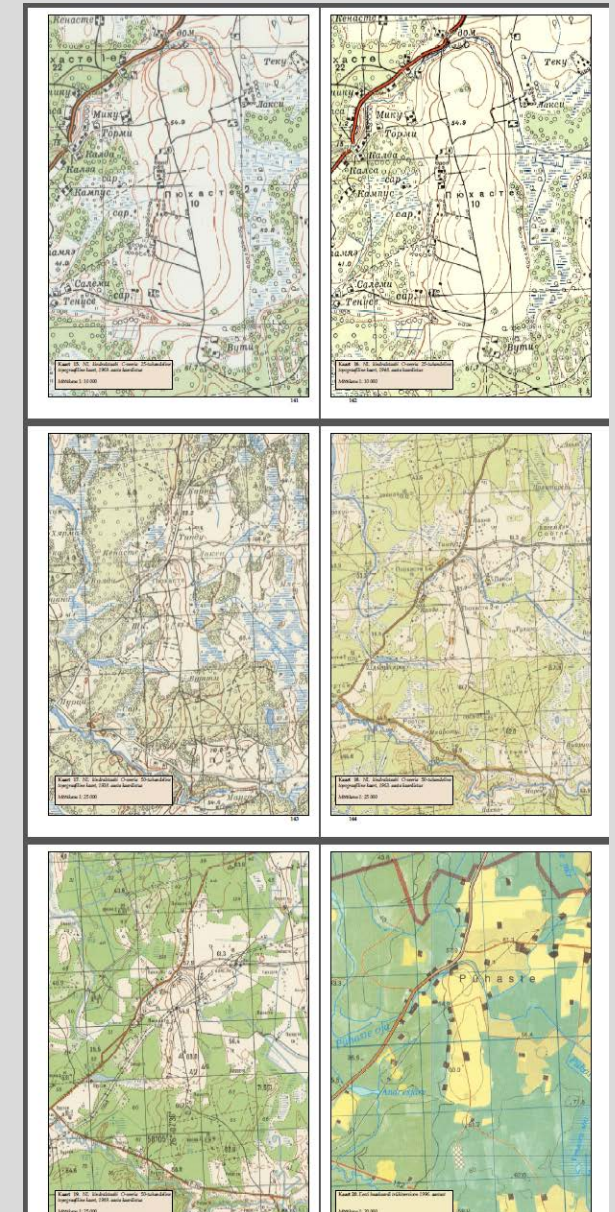
Taavi Pae
Tartu Ülikool
geograafia osakond
oktoober 2020

Kaartide vaatamiseks ja atlase koostamiseks ei ole vaja omada professionaalset tarkvara. Piisab, kui on olemas internetiühendusega arvuti ning kaarditeenust pakkuv veebilehekülg ning lihtne kujundusprogramm.

Tutvume mõningate lihtsate võimalustega vaadata vanu kaarte ja koostada neis oma kodukoha atlas.

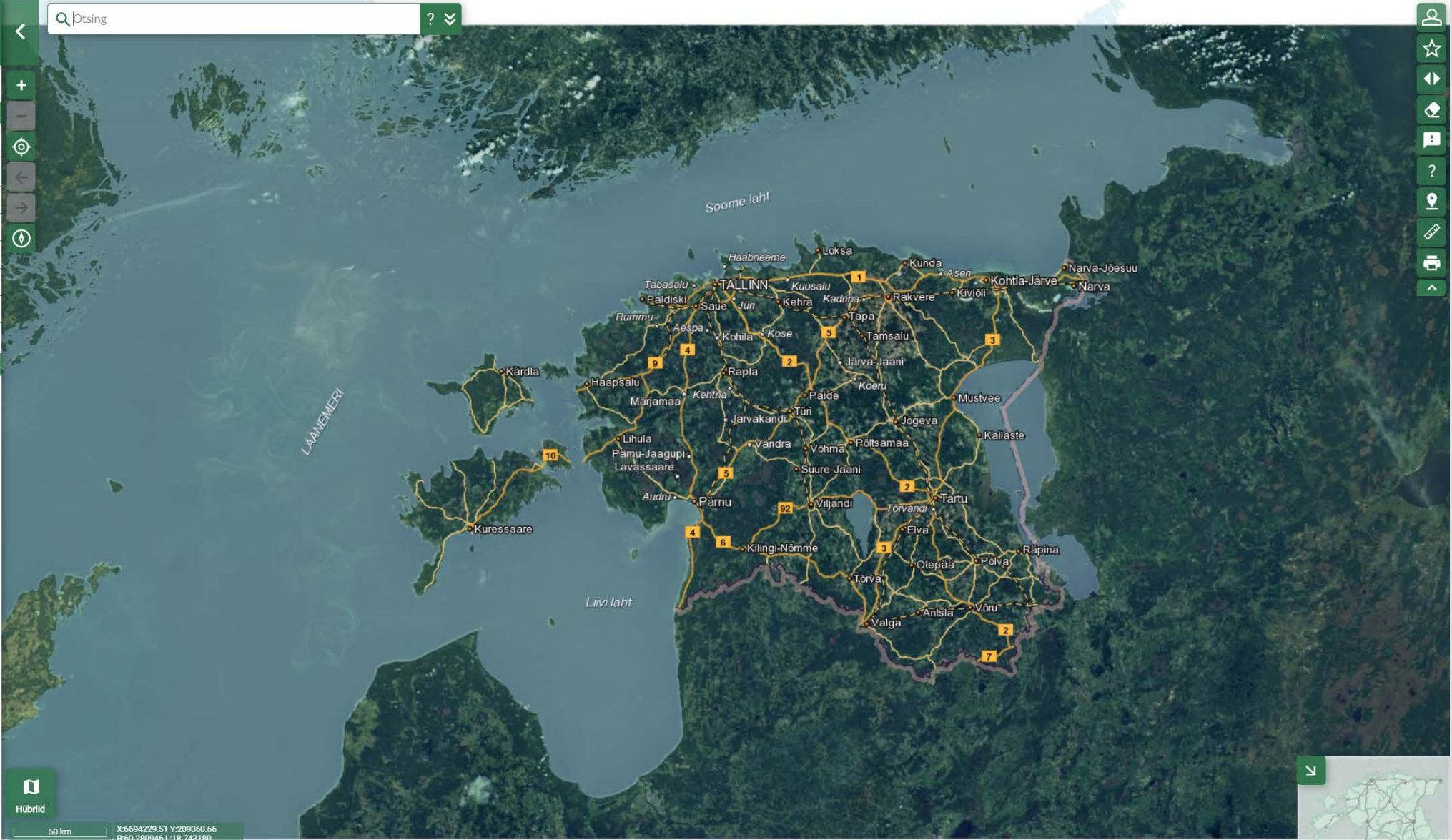
Pühaste koguteos, 2014;
Valik ühe küla kaarte

Kaardirakenduse teemakihid

- Katastrikaart
- Lähteülesanne
- Hinna- ja viljakustsoonid
- Kaardilehtede jaotus
- Üleujutuslad
- Kõrgusandmed
- Haldus- ja asustusjaotus
- Haldusreformieelne haldus...

Minu kihid

Hübrid

50 km
1:1580797

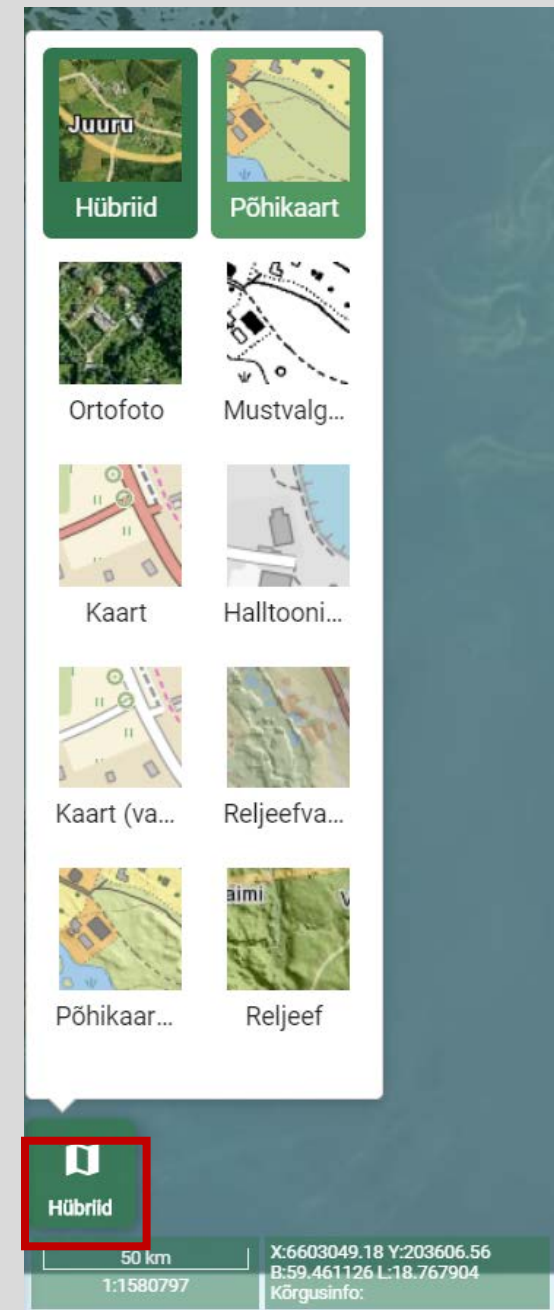
X:6694229.51 Y:209360.66
B:60.280946 L:18.743180
Kõrgusinfo:

- Koha määramine

Otsingukasti sisestage kodu aadress (näiteks tänava või külanimi) ja valige sealt endale huvipakkuv aadress
Võite ka hiirega rullida end huvitavasse paika

- Et näha milliseid tänapäevaseid kaardilahendusi teid huvitava koha kohta on, selleks klõpsake kaardil aluskaardi valimise rohelisele ruudule.
- Mitmete kaartide puhul on vaja piisavalt sisse suurendada, et näha kaarti lõpptäpsusega.

Selleks, et jõuda ajalooliste kaartideni, peame lülitama sisse alammenüü „Ajaloolised kaardid“.

The screenshot shows the MAA-AMET web application interface. At the top left, there is a logo for MAA-AMET and language selection buttons for EST and ENG. A search bar is located at the top center. On the left side, there is a navigation menu with a dropdown menu labeled "Ajaloolised kaardid" (highlighted in red) and a list of map layers under "Kaardirakenduse teemakihid". The main map area displays a historical map of Estonia with a yellow and blue color scheme. On the right side, there is a sidebar with a list of historical map layers, each with a thumbnail and a title. The bottom left corner contains contact information for MAA-AMET, and the bottom center contains a scale bar and coordinates.

MAA-AMET EST ENG

otsing

Ajaloolised kaardid

Kaardirakenduse teemakihid

- Hübridkaart
- Katastrikaart
- Kaardilehtede jaotus
- Haldus- ja asustuspiirid
- Ajalooline haldusjaotus
- Struve meridiaanikaar

Minu kihid

Eelvaated

- Põhikaart 20T (1994-20...)
- Katastrikaart 10T (1978...)
- Skeemiline 10T (1931-194...)
- Eesti kaart 50T (1997-200...)
- Baaskaart 50T (1994-1998)
- Eesti kaart 200T (1992)
- Heereskarte 300T (1943-1...)

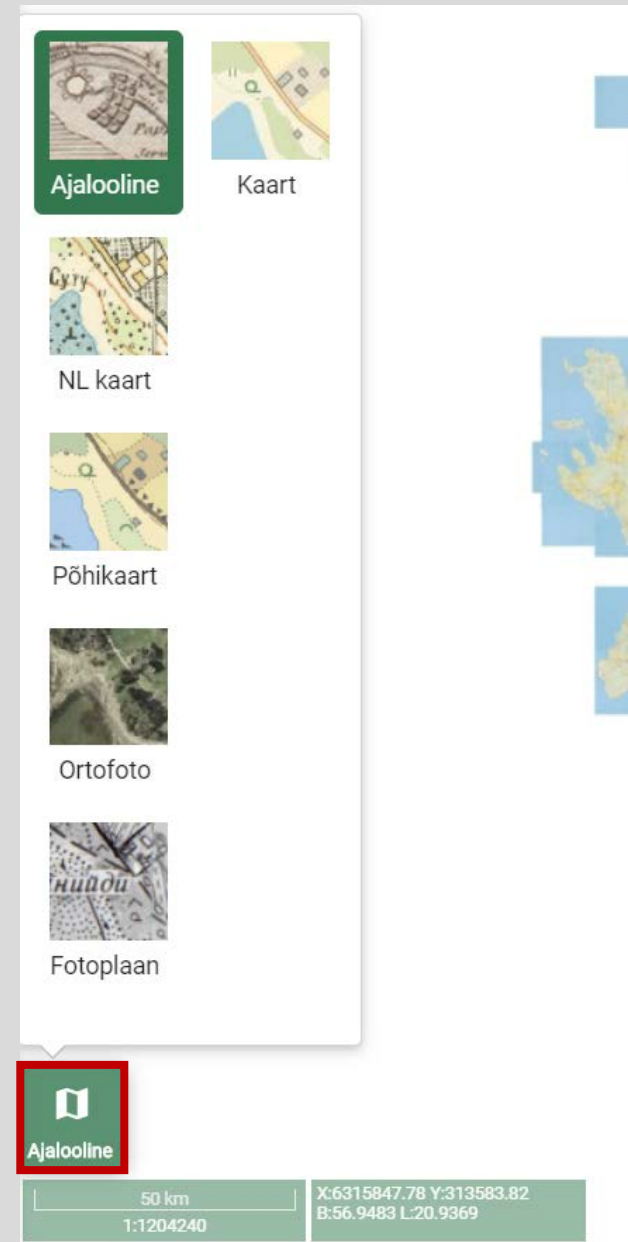
Ajalooline

10 km
1.1204240

X:6317196.53 Y:381021.19
R:56.9831 1.225435

X:015. Maa-amet. Kõik õigused kaitsitud.
e-post: kaardirakendus@maamnet.ee tel: 6 750 866

- Ajalooliste kaartide kaardirakendus hõlmab väga erinevaid teemasid. Klõpsates kaardipildi all vasakul oleva rohelise kasti „Ajalooline“ peale näeme erinevaid ajaloolis kaarditeavikuid. Alajaotuse „ajalooline“ all on peamised 19. sajandi ja 20. sajandi kaardid
- Nõukogude Liidu perioodil välja antud topograafilised kaardid on eraldi alajaotuses. Nende leidmiseks tuleb avada alajaotus NL kaardid.

The screenshot shows a map application interface. A dropdown menu is open, displaying several map layers:

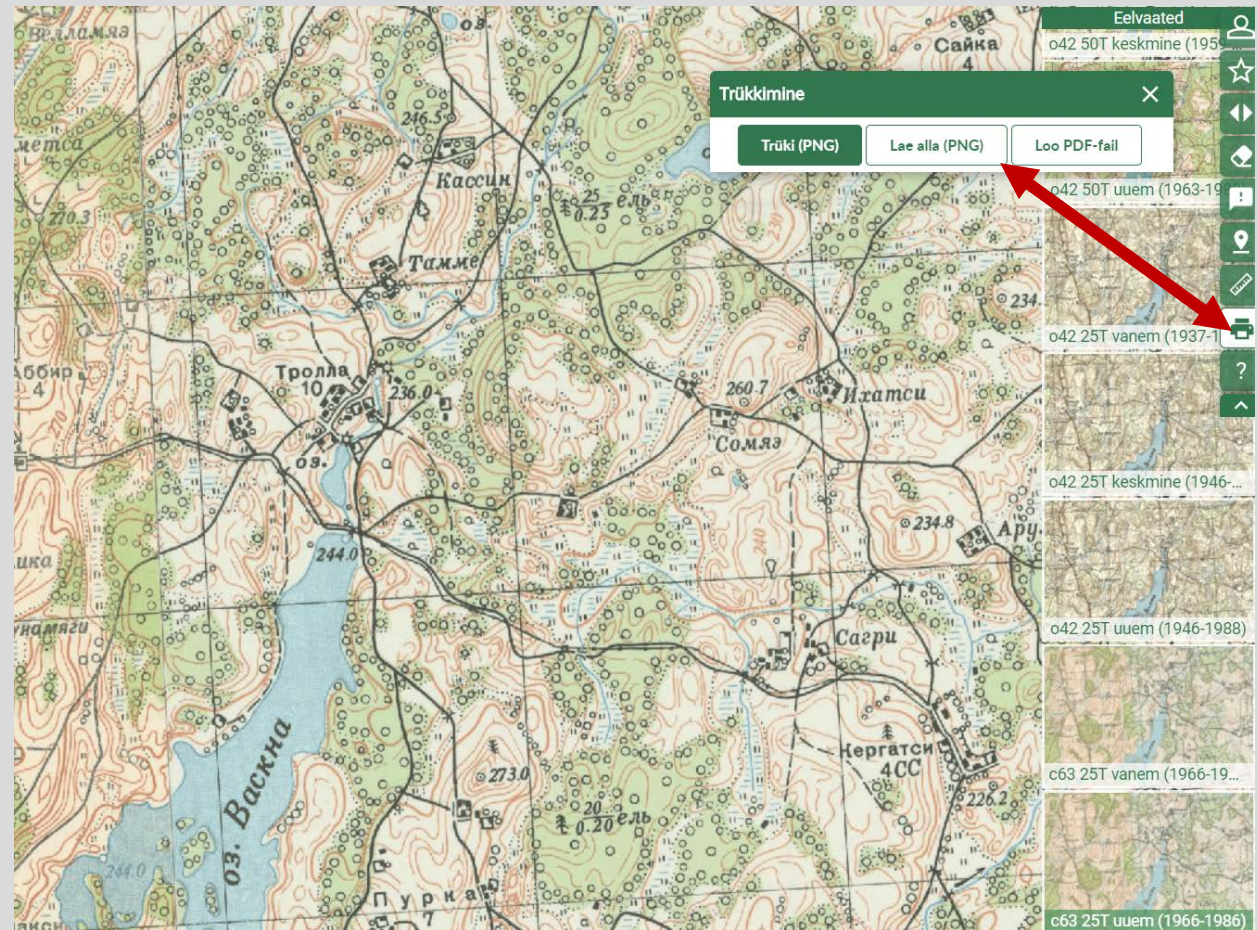
- Ajalooline (Historical)
- Kaart (Map)
- NL kaart (NL map)
- Põhikaart (Base map)
- Ortofoto (Orthophoto)
- Fotoplaan (Photoplane)

At the bottom left, there is a red-bordered button with a white icon and the text "Ajalooline".

At the bottom right, there is a green bar containing the following information:

- 50 km
- 1:1204240
- X:6315847.78 Y:313583.82
- B:56.9483 L:20.9369

Kaartide võrdlemiseks on mitmeid lihtsaid võimalusi. Võite lihtsalt salvestada pilte ekraanilt, kuid geoportaal on olemas ka trükkimise võimalus. Selleks klõpsake nupule Trükkimine, mis asub tööriistaribal (kaardil paremal pool roheliste nupukeste rida). Sealt saab valida nii pildi salvestamist, kui ka pdf-i loomist. Pdf-i puhul saab kaardid salvestada selgelt ühes mõõtkavas. Salvestades kõik ühte kataloogi, saate neid lihtsasti omavahel võrrelda (või näiteks pdf-d kokku liita ja kujundada atlase).

Kaartide puhul saab määrata ka täpselt kaardilehe ilmumisaasta. Harilikult on topograafiliste kaartide puhul antud ajavahemik, kuna seda kaardiseeriat tehti, kuid igal kaardil on ka oma väljaandmisaeg. Vasak hiireklik avab metainfo kasti, kus on näidatud kaardilehe ilmumisaeg ja ka kaardilehe piir.

The screenshot shows the Maa-ameti X-GIS 2.0 web application interface. The main map area displays a topographic map of a region in Estonia, with a red location pin and an information popup window. The popup window contains the following data:

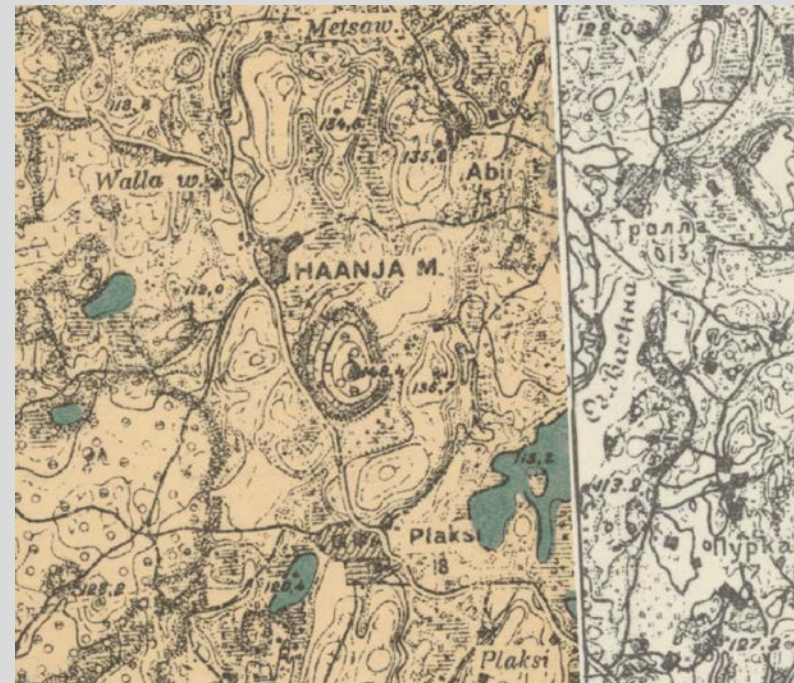
Infopäring	
XY:	6401832.45, 682587.50
BL:	57.721002, 27.064814
c63 25T uuem (1966-1986) (c5428vv) 1/1	
i NSVL c63 topograafiline kaart 1:25 000 uuem (1966-1986)	
Pealkiri	NSVL o42 topokaart 1:25 000 uuem
Ruut	c5428vv
Aeg	1969

On the right side of the map, there is a vertical list of map sheets under the heading "Eelvaated". The list includes various map sheets with their respective years and scales, such as "o42 50T keskmine (195...)", "o42 50T uuem (1963-19...)", "o42 25T vanem (1937-1...)", "o42 25T keskmine (1946-...)", "o42 25T uuem (1946-1988)", "c63 25T vanem (1966-19...)", and "c63 25T uuem (1966-1986)".

At the bottom left of the map, there is a scale bar and coordinates: "X-GIS. Maa-amet. Kõik õigused kartstud. e-post: kaardirakendus@maaamet.ee tel: 6 750 866". The coordinates are: "X: 6403202.29 Y: 680697.75" and "E: 57.7341 L: 27.0342".

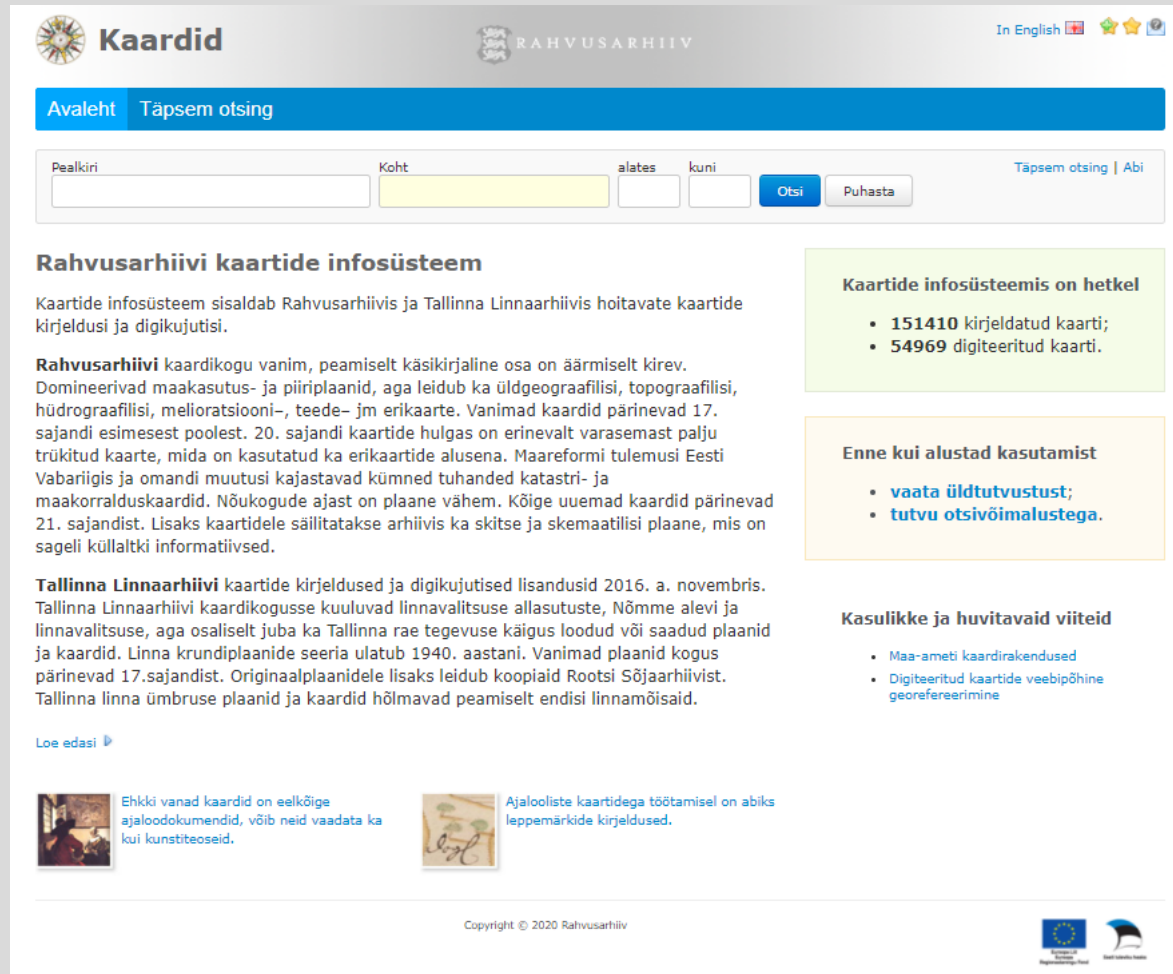
Mõningaid tähtsamaid kaarte, mida kodukoha ajaloolisse atlasesse kaasata

- Kolmeverstane kaart, esimene topograafiline kaart (1:126 000) 19. sajandi keskpaigast.
- Verstane kaart (1:42 000). 19./20. sajandi vahetuselt
- Eesti Vabariigi topograafilised kaardid (1:25 000 ja 1:50 000). 1920.-1940.
- NL topograafilised kaardid (väga erinevad mõõtkavad ka valmimisajad).
- Eesti põhikaart. Trükitud kaartide ajalugu ulatub 1990. aastate keskpaika.

Veel üks ajalooliste kaartide leidmise võimalus

- Eesti Rahvusrhiivi kaardiserver

The screenshot shows the 'Kaardid' website interface. At the top, there is a logo and the text 'KAHVUSARHIIV'. Below the logo is a navigation bar with 'Avaleht' and 'Täpsem otsing'. A search bar is present with fields for 'Pealkiri', 'Koht', 'alates', and 'kuni', along with 'Otsi' and 'Puhasta' buttons. The main content area is titled 'Rahvusrhiivi kaartide infosüsteem' and contains text about the map collection, including a section for 'Tallinna Linnaarhiivi' maps. On the right, there are two callout boxes: 'Kaartide infosüsteemis on hetkel' with statistics (151410 historical maps, 54969 digitized maps) and 'Enne kui alustad kasutamist' with advice to check the overview and search options. At the bottom, there are two small image-based links and a footer with copyright information and logos for the European Union and the Estonian National Archives.

Kaardid RAHVUSARHIIV In English

Avaleht Täpsem otsing

Pealkiri Koht alates kuni Otsi Puhasta Täpsem otsing | Abi

Rahvusrhiivi kaartide infosüsteem

Kaartide infosüsteem sisaldab Rahvusrhiivis ja Tallinna Linnaarhiivis hoitavate kaartide kirjeldusi ja digikujutisi.

Rahvusrhiivi kaardikogu vanim, peamiselt käsikirjaline osa on äärmiselt kirev. Domineerivad maakasutus- ja piiriplaanid, aga leidub ka üldgeograafilisi, topograafilisi, hüdrograafilisi, melioratsiooni-, teede- jm erikaarte. Vanimad kaardid pärinevad 17. sajandi esimesest poolest. 20. sajandi kaartide hulgas on erinevalt varasemast palju trükitud kaarte, mida on kasutatud ka erikaartide alusena. Maareformi tulemusi Eesti Vabariigis ja omandi muutusi kajastavad kümned tuhanded katastri- ja maakorralduskaardid. Nõukogude ajast on plaane vähem. Kõige uuemad kaardid pärinevad 21. sajandist. Lisaks kaartidele säilitatakse arhiivis ka skitse ja skemaatilisi plaane, mis on sageli küllaltki informatiivsed.

Tallinna Linnaarhiivi kaartide kirjeldused ja digikujutised lisandusid 2016. a. novembris. Tallinna Linnaarhiivi kaardikogusse kuuluvad linnavalitsuse allasutuste, Nõmme alevi ja linnavalitsuse, aga osaliselt juba ka Tallinna rae tegevuse käigus loodud või saadud plaanid ja kaardid. Linna krundiplaanide seeria ulatub 1940. aastani. Vanimad plaanid kogus pärinevad 17.sajandist. Originaalplaanidele lisaks leidub koopiaid Rootsi Sõjaarhiivist. Tallinna linna ümbruse plaanid ja kaardid hõlmavad peamiselt endisi linnamõisaid.

[Loe edasi](#)

 Ehkki vanad kaardid on eelkõige ajaloodokumendid, võib neid vaadata ka kui kunstiteoseid.

 Ajalooliste kaartidega töötamisel on abiks leppemärkide kirjeldused.

Kaartide infosüsteemis on hetkel

- 151410 kirjeldatud kaarti;
- 54969 digiteeritud kaarti.

Enne kui alustad kasutamist

- [vaata üldtutvustust](#);
- [tutvu otsivõimalustega](#).

Kasulikke ja huvitavaid viiteid

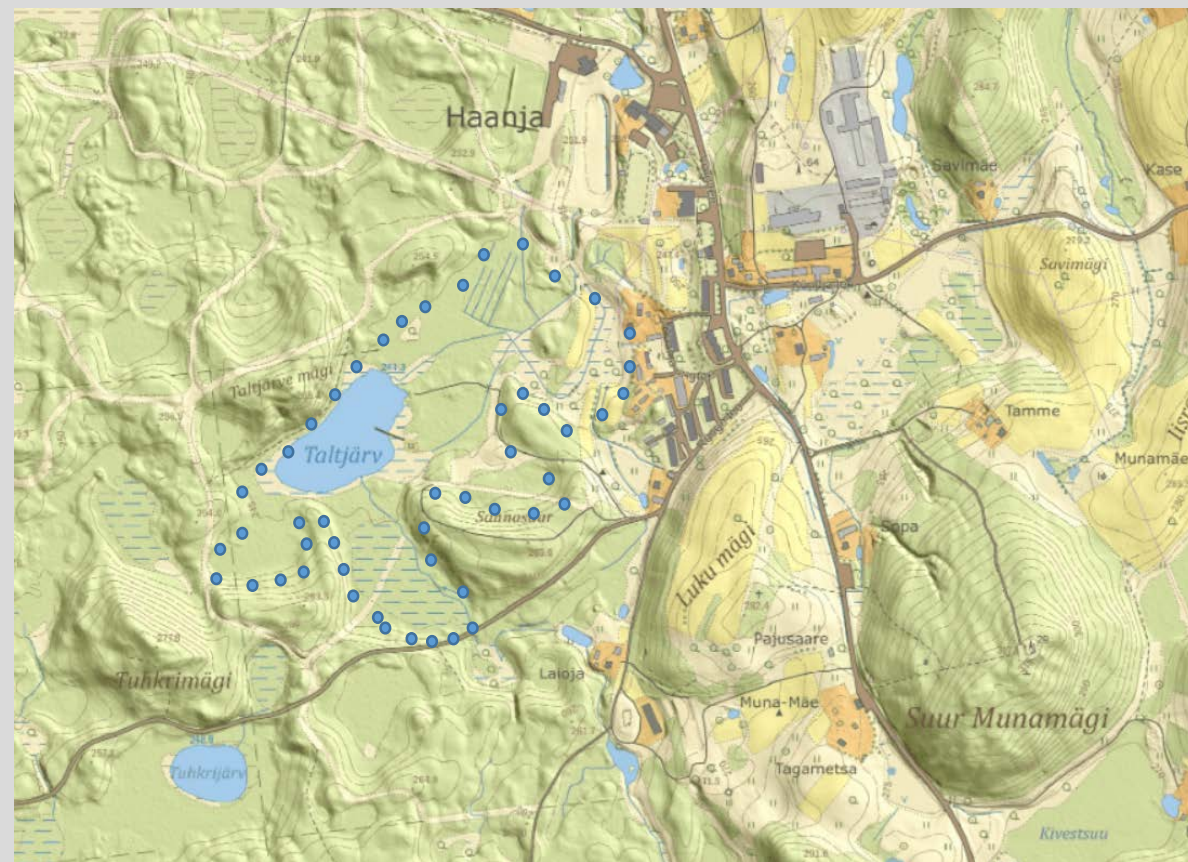
- [Maa-ameti kaardirakendused](#)
- [Digiteeritud kaartide veebipõhine georefereerimine](#)

Copyright © 2020 Rahvusrhiiv

Saab otsida nii piirkondlikult kui ka kaardi pealkirja järgi. Siiski peab arvestama, et paljudel Eesti kohanimedel on ajaloolised, peamiselt saksakeelsed, nimekujud. Kaarte on ka venekeelseid.

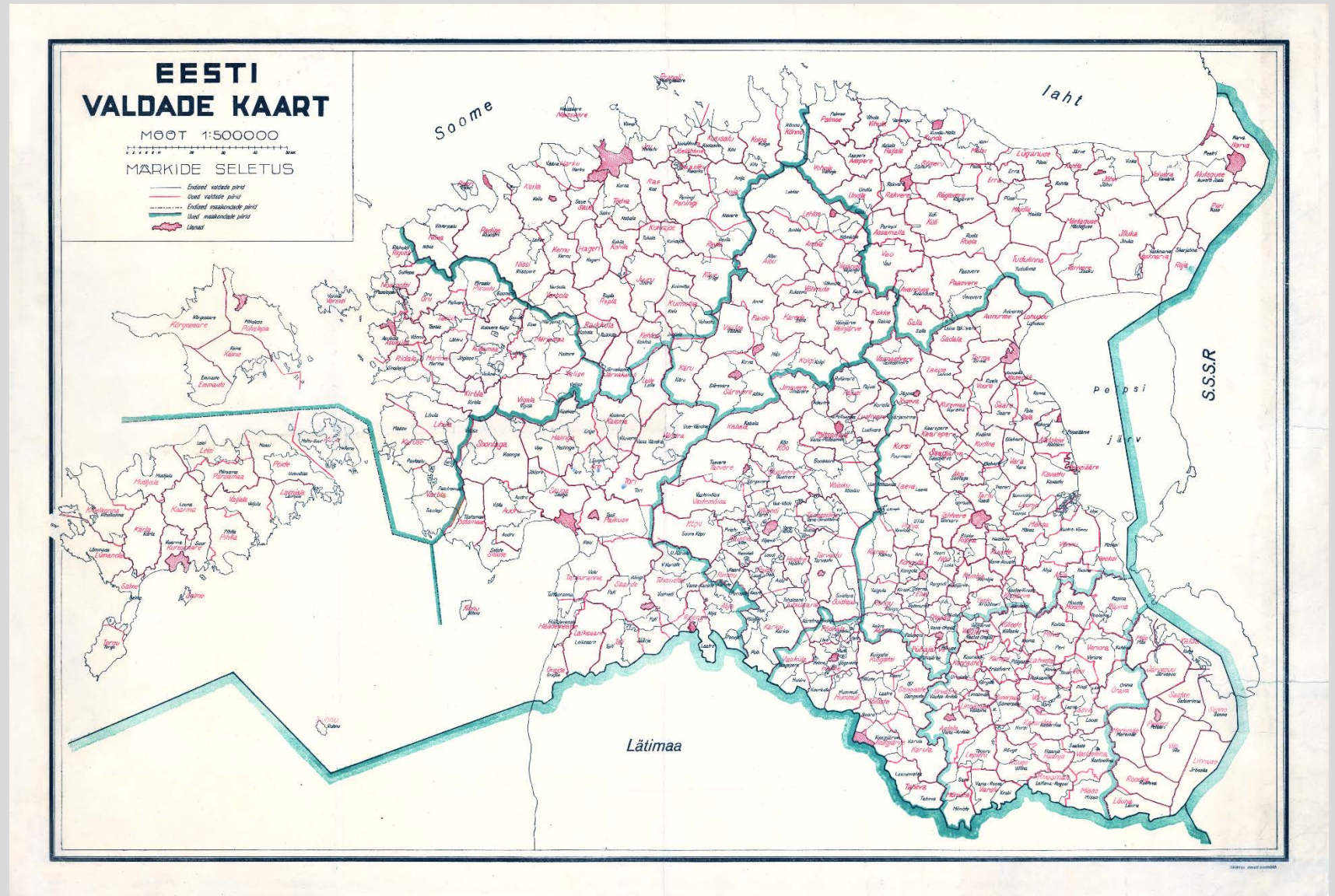
Haanja mõisa kaart 1790 võrdlusena tänane põhikaart

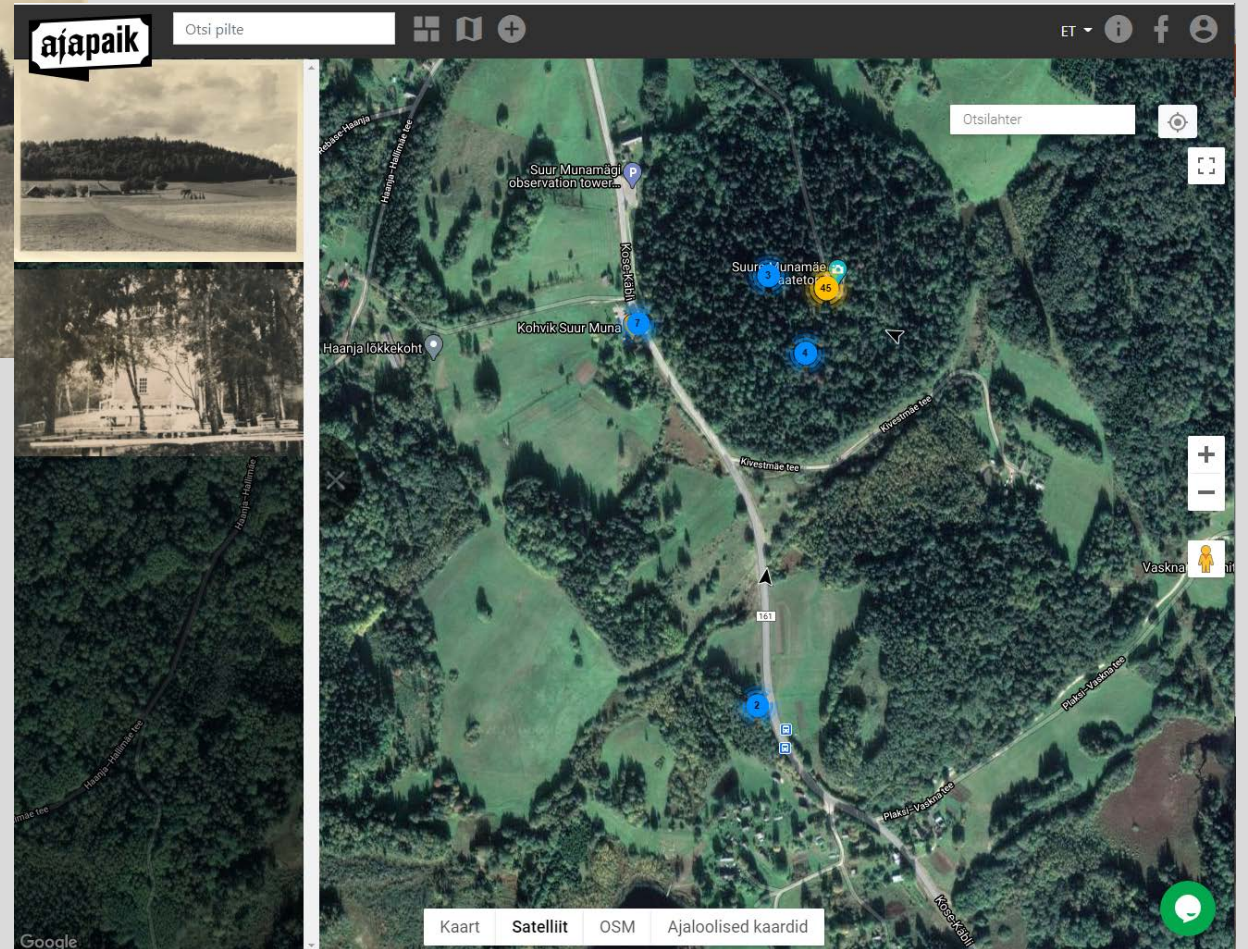
[Die Karte von den Ländern von den Gütern **Hahnhof**]. EAA.2072.3.55b

Veel ajalooliste kaartide leidmise võimalus:

- Digar ja Ester
- Eesti Rahvusatlas

www.ajapaik.ee

Ajalooliste piltide rakendus, kus pildid on geokodeeritud (märgitud on pildistamise koht)

Täna tähelepanu eest!

pae@ut.ee